

Antoni Fullana Coll
Observatori Socioambiental de Menorca (OBSAM)

MOVIMENTS MIGRATORIS.

Les migracions són moviments espacials de població que desarrelen de forma temporal o definitiva als homes del seu lloc d'origen (emigració) per introduir-lo en altres regions (immigració).

Durant el final del segle XX s'ha donat una multiplicació i acceleració dels mitjans de comunicació i transport que han encongit el món, reduint-se les distàncies de manera espectacular. Aquest fet afavoreix que una persona, quan no troba dintre de la seva regió les condicions laborals i socioeconòmiques adequades, marxi cap un altre lloc.

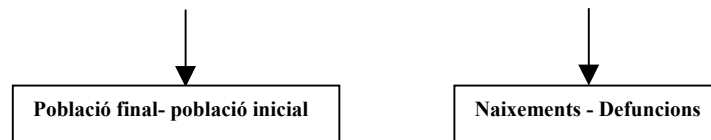
En general, els moviments migratoris són una tendència espontània de la població a mitigar els desequilibris econòmics regionals. Un altre aspecte a considerar és la forta relació que hi ha entre els moviments migratoris i la conjuntura econòmica de cada moment

L'anàlisi real de les migracions és difícil, perquè els migrants no sempre s'inscriuen, especialment quant els desplaçaments són de curta durada. Això, provoca que l'estudi dels moviments migratoris a partir dels registres oficials ens doni un coneixement aproximat. El càlcul del balanç migratori és el següent:

$$\text{Balanç Migratori} = \text{Immigrants} - \text{Emigrants.}$$

Quan no disposem del nombre d'efectius que surten o entren d'un lloc, el balanç es calcula de manera indirecta:

$$\text{Balanç migratori} = \text{Creixement de població} - \text{Creixement vegetatiu o natural}$$

Així i tot, les xifres i taxes migratòries són defectuoses, ja que són deduïdes a partir de les dades padronals, en les quals no es detecta la població transeünt, relacionada amb les activitats estacionals, com són les turístiques. Aquesta queda reflexada en la pressió humana diària, però no discrimina entre ells i els turistes.

La població menorquina s'ha caracteritzat al llarg del segle XX per tenir una baixa mortalitat, una baixa fecunditat i un lleuger balanç migratori negatiu. Amb aquests condicionants el creixement de població era feble, i per tant exercia poca pressió sobre el món rural, que el permetia desenvolupar-se a partir d'una agricultura extensiva. Així, no ens ha d'estranyar que entre el 1830 i 1960 la població de Menorca tingués un creixement molt feble, rondant el creixement zero.

A partir dels anys 60 es comença a donar un canvi de tendència migratòria. A partir d'aquesta dècada es dona una expansió industrial i el naixement del negoci turístic, i per tant una forta demanda de mà d'obra, sumant que la població illenca estava envellida i no era suficient per satisfer tota la demanda de força de treball requerida. Davant aquest fet, es comença a donar una arribada d'immigrants peninsulars que venien a Menorca a treballar. Menorca ha estat els darrers 40 anys terra d'immigració. Aquest balanç migratori positiu ha canviat molt l'estructura i dinàmica de la població menorquina, igual que a molts altres llocs que degut al seu creixement econòmic reben gran quantitat d'immigrants.

Fins els anys 60 l'illa sofria més emigracions, que no arribades, motivades per les males perspectives econòmiques i socials. Però a partir del desenvolupament del turisme hi ha una creació

massiva de llocs de feina, que provoca un gir en els corrents migratoris. Aquesta arribada d'efectius, que no sempre s'inscriuen, provoca una modificació de l'estructura de la població, i un impacte socio-cultural, com a principals conseqüències sobre l'illa.

En les dades i gràfic (nº 1) podem veure l'evolució seguida per l'arribada d'immigrants de fora de les Balears, per quinquennis, i comprovarem com aquesta està relacionada amb la conjuntura econòmica. Així, en períodes de crisi, per exemple a partir del 1973, es dona una retirada o descens de les migracions, igual que a principis dels anys 90 anys en que va haver-hi una recessió econòmica. Aquestes dades s'han de contrastar amb les informacions d'emigrants, per poder determinar quin és el seu balanç. El nombre d'immigrants només ens dona la informació de la gent que ve i veiem com aquest nombre augmenta considerablement, sense relacionar-ho amb cap altre aspecte.

El balanç migratori de Menorca des de mitjans segle XX fins a l'actualitat el podem veure en les dades i gràfics nº 2. Es pot observar com a partir de finals dels anys 60 es dona un creixement en el balanç migratori. Aquest, després d'una primera envestida tendeix a disminuir i a partir del anys 80 augmentar de manera considerable, amb un interval de decreixement a principis dels 90, per la recessió econòmica.

El que podem observar és la relació directa que hi ha entre l'augment de la població amb l'increment d'immigrants. En els períodes que es dona un major creixement poblacional, es quan hi ha una important arribada de nous efectius que arriben de fora de l'illa. Això, es veu molt clar per exemple durant els períodes de 1966-70 o 1986-90. A partir dels anys 90, el balanç migratori es veu afavorit per els immigrants de temporada, els quals per beneficiar-se dels descomptes de resident en els bitllets s'han d'empadronar a l'illa.

Els moviments migratoris són l'explicació dels creixements de població, en les darreres dècades, en les quals la mortalitat i natalitat s'han estabilitzat en uns nivells molt similars, que provoquen un creixement vegetatiu molt lleuger. El creixement vegetatiu de Menorca els darrers 10 anys (1990-99) ha estat de 163 persones/any de mitjana. Actualment els principals indicadors demogràfics són:

	Menorca	Balears
Taxa de natalitat	11.22 ‰	11.06 ‰
Índex Sintètic de Fecunditat	1.33	1.36
Taxa de fecunditat	42.65 ‰	42.40 ‰
Edat mitjana de maternitat	30.3	30.05
Taxa bruta de reproducció	0.63	0.66
Taxa neta de reproducció	0.57	0.61
Esperança de vida en néixer	79.24	78.50
Homes	76.60	75.04
Dones	81.80	82.06
	anys	anys
Taxa de mortalitat	8.5 ‰	9.27 ‰
Mortalitat infantil	5.12 ‰	4.29 ‰

Taxa de natalitat: és poc significativa perquè inclou tota la població.

Índex Sintètic de Fecunditat: nº de fills per dona.

Taxa de fecunditat: elimina la distorsió de l'estructura per edats, ja que només agafa les dones en edat fèrtil (15-49 anys).

Taxa bruta de reproducció: nº de filles per cada dona en edat fèrtil.

Taxa neta de reproducció: nº de filles que arribaran a l'edat fèrtil.

En la gràfica nº 3 es veu la diferent evolució seguida entre el creixement vegetatiu o natural i el balanç migratori. Els anys 60 és dona un balanç migratori positiu, que pot influir en l'augment

del creixement vegetatiu, ja que en general els immigrants arribats a Menorca són adults joves en edat fèrtil (factor important a l'hora d'analitzar la natalitat).

A partir dels anys 80 el creixement vegetatiu s'estabilitza en uns valors baixos, igualant-se la natalitat i mortalitat, en canvi els moviments migratoris segueixen una tendència a l'alça, però influenciats per la conjuntura econòmica.

L'increment en el balanç migratori s'explica perquè es tracta de moviments estacionals, relacionats amb el treball de temporada turística. Això queda accentuat pel tipus de contractació laboral de curta durada, el qual fomenta la mobilitat laboral i geogràfica. Podem trobar contingents de gent que treballa a l'illa durant la temporada d'estiu i marxa a casa seva a l'hivern.

Els últims anys el balanç migratori ha seguit la pauta econòmica clarament, ja que els anys de recessió, - com la disminució d'assalariats en el sector de la construcció durant els primers anys de la dècada dels 90 -, és donen valors menors en les migracions, en canvi els últims anys que s'han caracteritzat per bonança econòmica, hi ha un clar augment dels arribats. Per tant un balanç migratori molt positiu. La taxa de immigració a Menorca era l'any 1994 del 17,12 ‰, i a passat a ser del 39,13 ‰ l'any 1999.

En el gràfic nº 4 podem observar com el nombre d'immigrants arribats de fora d'Espanya ha anat augmentant en els darrers anys. Aquests, arriben principalment de països de la resta d'Europa, però són importants els contingents arribats del Magrib i de sudamèrica. Dels 304 estrangers arribats a Menorca el 1999, 53 eren del Magrib, 69 sud-americans, 165 de països europeus i 12 de la resta del món.

L'estructura de la població és veu modificada de manera especial quan els territoris reben un contingent d'immigrants suficientment important. El cas de Menorca el veiem exemplificat en la comparació de les dues piràmides de població de dos períodes diferents 1986 i 1999 (gràfic nº 5). En elles podem observar la proporció de gent nascuda fora de les Illes Balears en relació a la que ha nascut a la Comunitat Balear, en el cas de Menorca. Les dades ens mostren l'estructura de població en dos moments concrets, són la fotografia de com està distribuïda per grups d'edat i sexe la població en aquell moment.

L'estructura de població que tenia Menorca el 1986 era de tendència cap a l'envelliment, en la que el pes de la immigració es centrava entre els 20 i 40 anys, que engloben la gent que venia a Menorca a treballar. Durant aquest any el pes de la gent nascuda fora de les Balears era del 20,04 % sobre el total de la població.

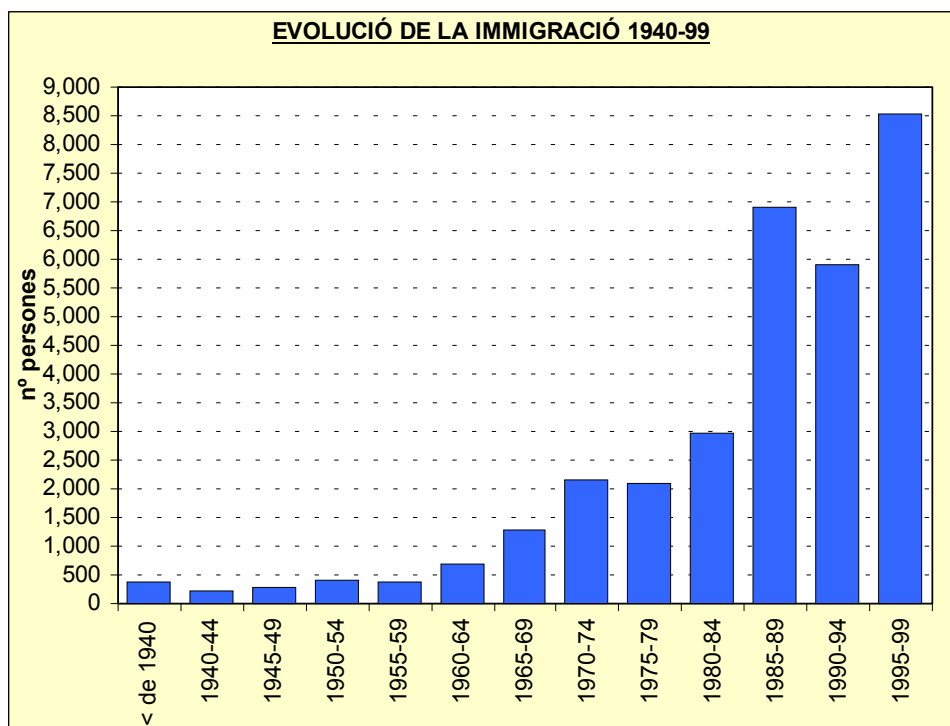
L'any 1999 l'estructura ha canviat, passant a ser una població envellida, en la que predominen de forma molt clara la població entre 25 i 55 anys, contingent d'adults joves, bona part d'ells són immigrants que venen a treballar donades les bones perspectives econòmiques de l'illa. En aquest gràfic es veu que el pes dels arribats, 26,48 %, és superior a anys anteriors.

Les principals conseqüències que tenen els moviments migratoris les podem resumir en:

- Redistribució espacial de la població. És difícil explicar l'evolució de la població menorquina sense tenir en compte els moviments migratoris.
- Modificació de l'estructura de població. En general les immigracions tendeixen a rejuvenir les poblacions, el cas de Menorca no és una excepció, ja que els que emigren són gent adulta jove.,...
- Els darrers anys la població de Menorca està inflada per els residents temporals. Gent que treballa durant la temporada d'estiu a l'illa i està empadronada aquí per poder-se beneficiar dels descomptes de resident.
- Hi ha el problema dels il·legals, que no figuren en els registres i per tant no estan comptabilitzats.

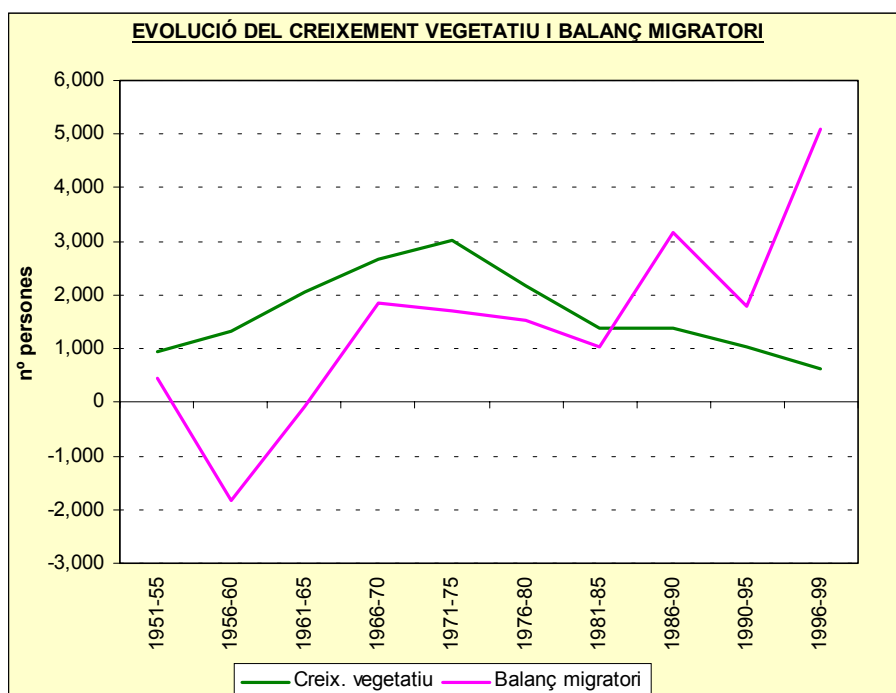
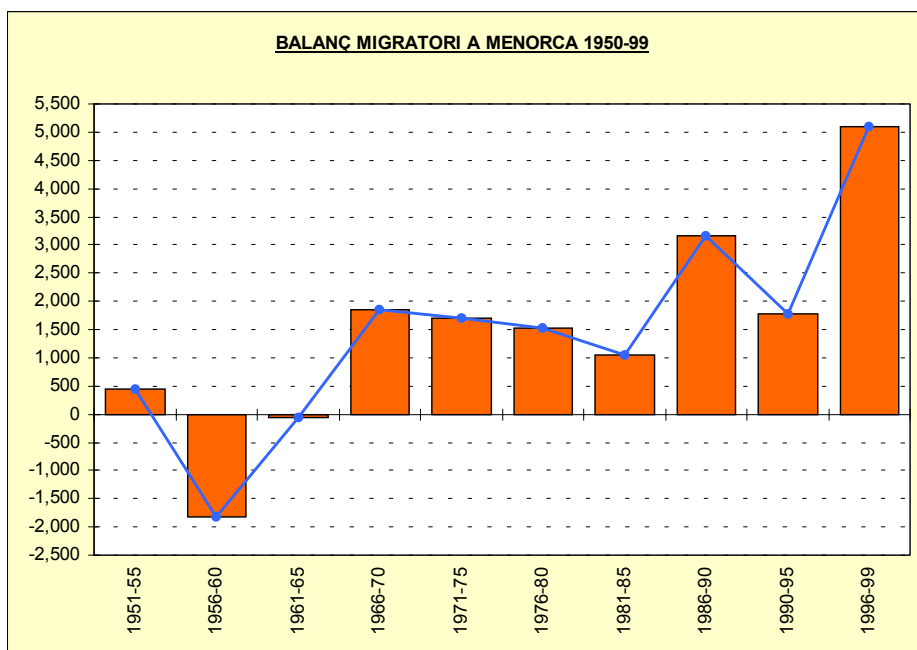
Gràfic n° 1. Evolució de la immigració a Menorca des de 1940 a 1999

Anys	Immigrants arribats
< de 1940	364
1940-44	204
1945-49	286
1950-54	405
1955-59	376
1960-64	686
1965-69	1,278
1970-74	2,147
1975-79	2,106
1980-84	2,958
1985-89	6,904
1990-94	5,916
1995-99	8,527

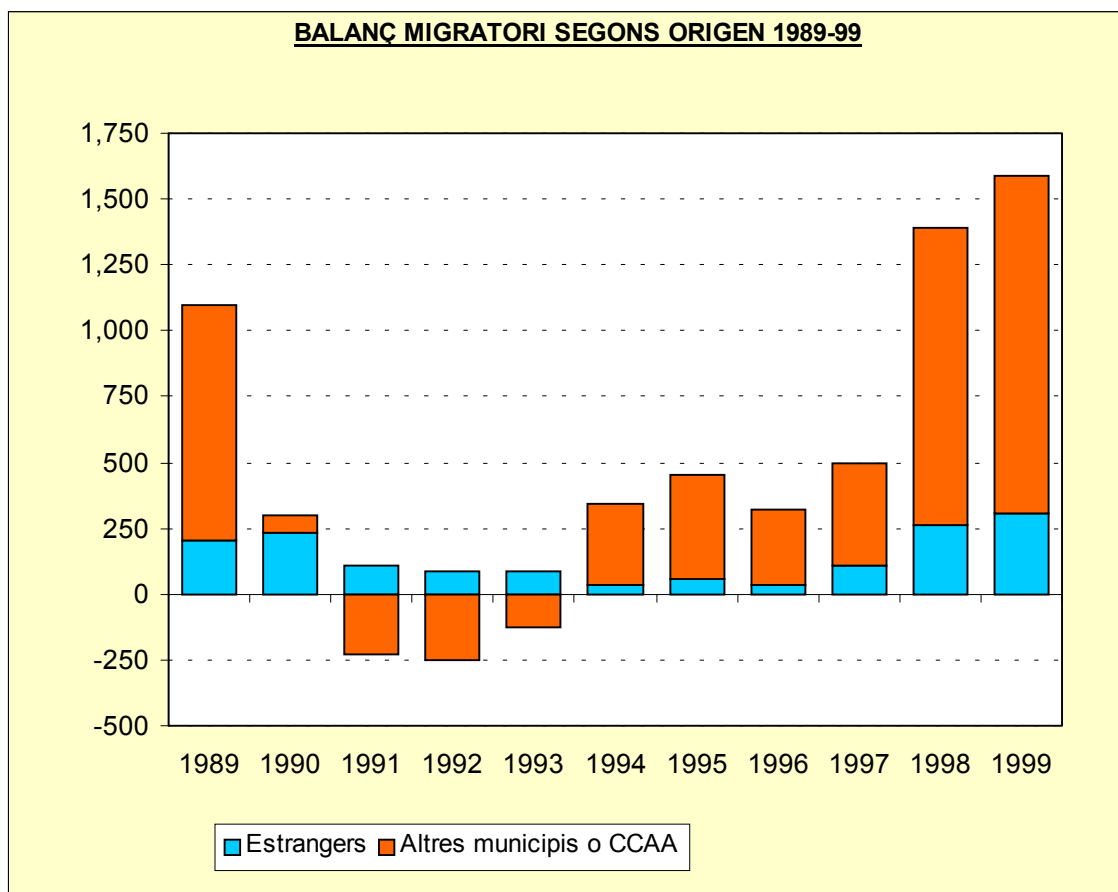
Gràfics nº 2 i 3. Evolució del balanç migratori a Menorca 1950-99

	1951-55	1956-60	1961-65	1966-70	1971-75	1976-80	1981-85	1986-90	1990-95	1996-99
Població inicial	41,412	42,807	42,305	44,297	48,817	53,548	57,243	59,668	64,201	67,009
Població final	42,807	42,305	44,297	48,817	53,548	57,243	59,668	64,201	67,009	72,716
Creix. vegetatiu	958	1,324	2,064	2,672	3,022	2,178	1,379	1,372	1,023	613
Balanç migratori	437	-1,826	-72	1,848	1,709	1,517	1,046	3,161	1,785	5,094

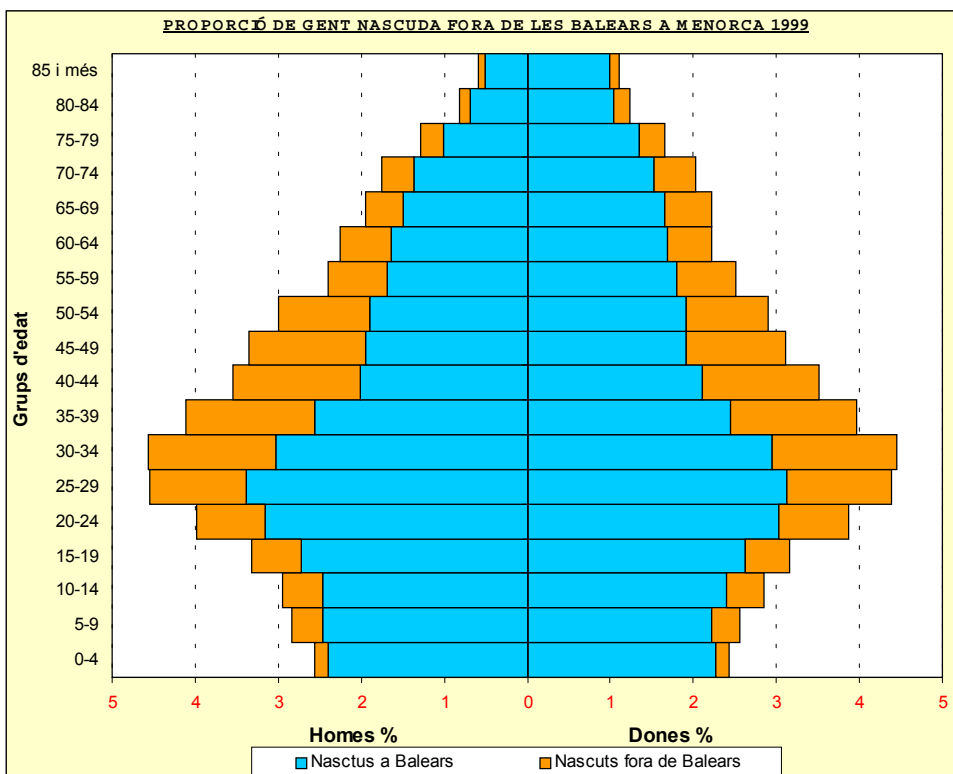
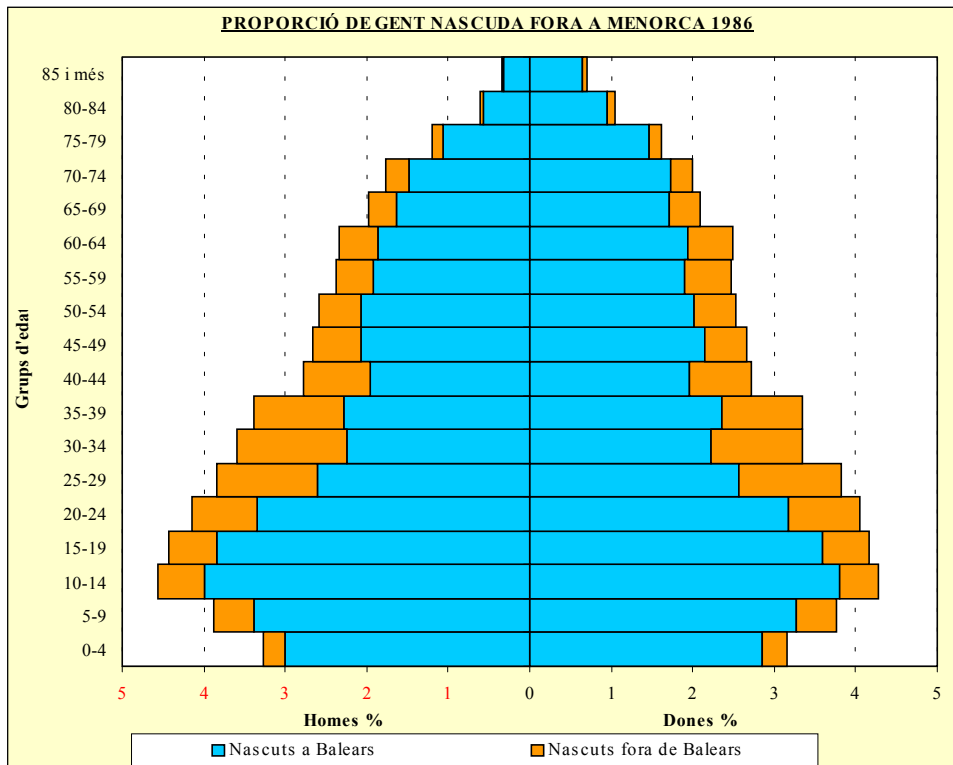

Gràfic n° 4. Moviments migratoris des de 1989 a 1999, segons procedència-destí dels migrants.

Anys	ILLES BALEARS			ALTRES CC AA			ESTRANGERS			TOTAL		
	Altes	Baixes	Total	Altes	Baixes	Total	Altes	Baixes	Total	Altes	Baixes	Total
1989	1,012	1,004	8	1,826	927	899	202	0	202	3,040	1,931	1,109
1990	1,065	1,095	-30	1,496	1,427	69	230	0	230	2,791	2,522	269
1991	750	794	-44	843	1,074	-231	109	0	109	1,702	1,868	-166
1992	966	1,091	-125	986	1,237	-251	102	13	89	2,054	2,341	-287
1993	1,034	1,118	-84	889	1,017	-128	113	30	83	2,036	2,165	-129
1994	1,017	1,029	-12	1,080	772	308	68	31	37	2,165	1,832	333
1995	924	969	-45	1,234	838	396	71	12	59	2,229	1,819	410
1996	918	987	-69	981	699	282	38	0	38	1,937	1,686	251
1997	927	934	-7	1,148	763	385	111	0	111	2,186	1,697	489
1998	1,099	1,179	-80	1,957	828	1,129	263	0	263	3,319	2,007	1,312
1999	1,200	1,216	-16	2,420	1,138	1,282	304	0	304	3,924	2,354	1,570

Gràfic n° 5. Piràmides de població (estructura d'edats i sexe) de Menorca 1986-99.

BIBLIOGRAFIA DE REFERÈNCIA:

CARBONERO, M. Antònia (1991): *“La població a Menorca. Bases demogràfiques per a la planificació social”*. Conselleria de Sanitat i acció social i Institut Menorquí d’Estudis. Maó

DUBON PRETUS, Mª Lluïsa(1990): *“Estudi de la demografia actual menorquina. Les migracions i els seus efectes sobre la població i la societat illenques”*. Institut Menorquí d’Estudis. Maó.

VIDAL, T. I GOMILA, J. (1984): *“La població menorquina”*. Enciclopèdia de Menorca. Obra Cultural de Menorca. Maó.